

Oplæg til skolestart 2009

fra

KL, Danmarks Lærerforening, BUPL, Børne- og kulturchefforeningen, Skolelederne og Skole og Samfund

Fælles viden – fælles handling

Ja, vi er klar!

Regeringen har en målsætning om, at 95 % af en ungdomsårgang skal gennemføre en ungdomsuddannelse. Det er parternes ambition, at det kan lade sig gøre i fællesskab, men det kræver en mangesidet indsats. Politikere, ledere, lærere, pædagoger og forældre har et fælles ansvar for, at den unge forlader folkeskolen med ordene: Ja, jeg er klar! Derfor er det et fælles ansvar at stræbe efter, at alle elever får et godt skoleforløb og bevarer deres læringslyst. KL, Danmarks Lærerforening, BUPL, Børne- og Kulturchefforeningen, Skolelederne samt Skole og Samfund har gennem det seneste halve år drøftet, hvordan forskning kan bidrage med positiv støtte til folkeskolens almenundervisning. Opfordringen ved skolestart 2009 er: Udnyt forskning om børn og unges læring i folkeskolen!

Den 28. maj 2009

Fælles viden – fælles handling

Forskningsresultater er efterspurgt af politikere, ledere, lærere, pædagoger og forældre. Viden fra forskning giver øget mulighed for kvalitet og effekt i udmøntningen af det lokalpolitiske og faglige råderum. Systematisk udnyttelse af forskningsresultater er god basis for begrundede valg – politisk, ledelsesmæssigt og fagligt. For børnenes skyld ønsker folkeskolens parter at kunne trække på samme hammel. Det kan fælles anerkendt viden fra forskning bidrage til. Parterne opfordrer undervisningsministeren til at danne et konsortium med de eksisterende forskningsmiljøer, så forskningsresultater om undervisning og læring bliver hjulpet på vej ud i skolens praksis. Samarbejdet om teori og praksis mellem forskere, formidlere og praktikere bør udbygges.

Hvad siger forskningen?

KL, Danmarks Lærerforening, Skolelederne, BUPL, Børne- og Kulturchefforeningen samt Skole og Samfund spurgte 7 børne- og skoleforskere til råds: Hvad kan vi gøre bedre for de normalt begavede børn i vanskeligheder, så de lærer at læse og folder deres potentiale fuldt ud?

Parterne har fået fælles viden om mange spændende forskningsresultater, men har udvalgt fire ligeværdige, særligt tydelige opmærksomhedsfelter:

1. Fællesskabet har stor betydning for børn og unges læring og læringslyst
2. Læsning har stor betydning for unges selvværd og livsmål
3. Der er et stort uddannelsesmæssigt potentiale blandt indvandrere
4. Aktiv familiekultur er vigtig for børn og unges uddannelse.

De fire opmærksomhedsfelter kan inspirere politikere, ledere, lærere, pædagoger og forældre. Indholdet i hvert felt er udfoldet i fire afsnit:

- Fælles viden
- Forskerne siger
- Opmærksomhed
- Parterne vil arbejde for

Opmærksomhedsfelt 1

Fællesskabet har stor betydning for børn og unges læring og læringslyst

Fælles viden

Der har igennem de seneste år været fokus på den enkelte elev i folkeskolen fx i forhold til specialundervisning, elevplaner og prøveformer. Der er flest redskaber til at se på den enkelte – ikke på fællesskabet. Folkeskolens fællesskab har været nedtonet i debatten. Men forskning viser, at fællesskab og relationer er helt afgørende for elevernes læring. Identitet, selvværd og læring går gennem andre børn og voksne. Børn ved det tilsyneladende intuitivt, for mangler de en adgang til fællesskabet, er det en barriere for læring. At arbejde med læring og læringslyst er også at arbejde med betingelser for læringsfællesskaber.

Forskning siger blandt andet om læringsfællesskabet

- Et læringsfællesskab starter med, at man er set og anerkendt, at man bliver mødt som én, der som udgangspunkt har ret til at være med i fællesskabet
- Læreren og pædagogen er forandringsagenter. For læring medfører, at eleverne skal ændre sig. Det er læringens paradoks: Du skal forandre dig – men du er god nok, som du er
- Selvdannelse går over den anden – der er ingen genveje til selvet uden om den anden. Identiteten skabes, når du fortolker den andens fortolkning af dig. Man eksisterer, når man bliver set og anerkendt i skolens fællesskab
- Børn og unge har behov for autentiske voksne – i familien og i skolen. Unge, der ikke klarer sig godt, er præget af svage relationer. Børn og unge har brug for tydelige, eksemplariske voksne

- Børn og unge lærer, når de deltager i sociale sammenhænge, inddrages i fælles aktiviteter, bidrager i fællesskabet og opnår indflydelse på det, der er en del af deres livsbetingelser og udviklingsmuligheder
- Børn og unge skaber forbindelser og betydninger sammen. Børn orienterer sig mod hinanden for at skabe sammenhæng og mening
- Den sparring om skolen, som børn og unge får derhjemme, er meget betydningsfuld for deres læringslyst
- De voksne skal lægge strukturerne for fællesskaber og forbindelser for at undgå, at børn og unge får fredløsepositioner i skolen
- Indlæringsvanskeligheder skabes i børnenes samspil. Specialindsatser bør tænkes sammen med deltagelsesmuligheder
- De voksne skal se mere på, hvad der ligger foran barnet i stedet for at kigge ind i det. Det vil sige, at der skal være mere opmærksomhed på barnets relationer frem for diagnosticering af det enkelte barn.

Opmærksomhed

Fællesskabet har stor betydning for børn og unges læring. Forskning viser, at selvdannelse, selvværd og læringslyst kommer af at deltage, bidrage og øve indflydelse i fællesskaber. Det er vigtigt at have mere opmærksomhed på børn og unges fællesskaber.

Parterne vil arbejde for

- At tilrettelægge skolens dagligdag og undervisning, så alle elever oplever et forpligtende fællesskab
- At forældre får viden om fællesskabets betydning og deres mulighed for at understøtte det i og uden for skolen
- At undervisningen organiseres, så eleverne lærer at deltage, bidrage og øve indflydelse i fællesskabet ("rundkredspædagogik")
- At et fremtidigt formidlingskonsortium samarbejder med skoler om at anvende forskningsresultater i praksis. Der kan fx ske ved at invitere andre skoler (ledere, lærere og pædagoger) på besøg til dialog om implementering af forskningsresultater
- At der iværksættes mere praksis- og aktionsforskning om betydningen af fællesskaber og samspil mellem børn og mellem børn og voksne
- At forskningsresultater om fællesskabets betydning kommer på dagsordenen
- At udnytte samspillet mellem undervisning og fritid bedre til at stimulere fællesskab og læringslyst – i folkeskole, ungdomsskole, SFO, fritidshjem, fritidstilbud mv.
- At styrke samarbejdet i forvaltninger og på skoler om de normalt begavede børn i vanskeligheder og deres familier.

Opmærksomhedsfelt 2

Læsning har stor betydning unges selvværd og livsmål

Fælles viden

Der har gennem de seneste år været stort fokus på læsning. Mange kommuner har lavet handleplaner for læsning, og mange lærere har fået efteruddannelse i læsning. De seneste undersøgelser viser, at der har været en signifikant læsefremgang for eleverne på 3. klassetrin. Men der er fortsat for mange elever på de ældste klassetrin, der ikke læser tilfredsstillende. Konsekvensen af dårlige læsefærdigheder er, at de unge har vanskeligt ved at gennemføre en uddannelse. Der er en tendens til, at læseudviklingen går i stå på 3. – 4. klassetrin. Forskning viser, at der skal en ihærdig indsats til i hele skoleforløbet for at løfte læseniveauet. Der er mange veje til at forbedre læseresultaterne.

Forskning siger blandt andet om læsning

- Læsning er en basisfærdighed, som har afgørende indflydelse på individets øvrige læringspotentiale
- Læsekompetence er koblet tæt med elevernes selvopfattelse og livsmål. Det har invaliderende indflydelse på deres liv, hvis børn og unge ikke lærer at læse
- Der er tale om en signifikant fremgang med resultaterne i læsning - siden 2000 er resultaterne løftet ca. 1 klassetrin. Piger er stadig bedre læsere end drenge, dog klarer danske piger sig relativt ikke så godt som pigerne andre steder
- Hjemmets holdning til og anvendelse af bøger har stor betydning for børn og unges læseresultat
- Der skal være relevante tilbud om læsning i hele skoleforløbet
- Man kan ikke klare sig med evaluering i lukkede fora
- Det kan lykkes at løfte resultaterne på læseområdet – det viser data. Eleverne skal opdage, at man kan træne og blive bedre. Der skal fokus på udholdenhed. I mange tilfælde mangler eleverne troen på, at de kan flytte sig.

Opmærksomhed

Læsning har stor betydning for unges selvværd og livsmål. Forskning viser, at eleverne bliver bedre læsere, når de får støtte og opmuntring til at holde ud og tro på sig selv. Skolen bør have opmærksomhed på tidlig læseindsats og relevant læseundervisning i hele skoleforløbet.

Parterne vil arbejde for:

- At der iværksættes mere forskning om læsemetoder og deres virkning, herunder også forskning om, hvordan pædagoger og forældre kan støtte læseindlæring
- At alle lærerstuderende skal have viden om læseudvikling og læsning som færdighed – alle lærere skal kunne undervise i læsning
- At der dispenseres fra Folkeskolelovens regler, hvor der er begrundet behov for fx at fravige fagrækken for at tilgodese læseundervisning
- At kommuner har handleplaner for læsning med fokus på tidlig indsats for elever med svage læseforudsætninger, på opfølgende indsats på mellemtrin og på udskoling
- At kommuner prioriterer læsevejledere og efteruddannelse i læsning
- At skolens ledelse prioriterer læseområdet
- At der er opmærksomhed på, at forældre får viden om, hvordan de kan involvere sig i deres børns læsning

Opmærksomhedsfelt 3

Der er et stort uddannelsesmæssigt potentiale blandt indvandrere

Fælles viden

Der er stor opmærksomhed på indvandrerelever i folkeskolen. Der er debat om spredning, modersmålsundervisning, kultur, integration og opdragelse. Kommuner og skoler gør en stor indsats for, at indvandrerelever får udbytte af undervisningen. Men forskning viser, at næsten halvdelen af indvandrereleverne synes, folkeskolen er svær. Samtidig angives kvalifikationerne fra folkeskolen som en barriere for, at indvandrerelever får en kompetencegivende uddannelse. Forskning viser, at nydanske elever er meget forskellige og klarer sig meget forskelligt. Og at mange indvandrerfamilier er opsat på, at familiens unge får en god uddannelse og job. Det er vigtigt at bygge på den indstilling.

Forskning siger blandt andet om indvandrere

- Der er et stort potentiale hos indvandrerne. Mange indvandrere har gennem tiden ikke haft de samme uddannelsesmuligheder i deres hjemlande. De er klar til at rykke nu
- Stor bevidsthed om uddannelse både hos de unge selv og hos forældrene er vigtig
- Visse akademiske uddannelser og høj løn opfattes som særligt prestigefyldt af indvandrerelevs forældre i forbindelse med uddannelsesvalg
- Der er en stærk arbejds- og uddannelsesorientering hos indvandrere
- Indvandrerunge fra hjem med få uddannelses- og beskæftigelsesressourcer uddanner sig mere end danske unge med samme sociale baggrund

- Stor stigning i uddannelsesniveaut for unge som er kommet tidligt til landet – og har haft adgang til folkeskolen. Grundskoleårene er tilsyneladende meget vigtige
- Det kniber lidt med selvtilliden og ressourcerne i indvandrerfamilierne i forhold til uddannelse
- Næsten halvdelen af de adspurgte indvandrere synes, det er svært i folkeskolen
- Både danske forældre og indvandrerforældre fravælger distriktsskolen, når indvandrerleverne udgør 35 %

Opmærksomhed

Der er et stort uddannelsesmæssigt potentiale blandt indvandrere. Forskning gennemhuller myten om, at indvandrere ikke vil uddanne sig. Faktisk uddanner unge fra indvandrerhjem med få uddannelses- og beskæftigelsesressourcer sig mere end danske unge med samme sociale baggrund.

Parterne vil arbejde for:

- At PISA-opgaverne offentliggøres, så der skabes indsigt i, hvilke opgavetyper, der giver specielle elevgrupper særlige problemer. Der ligger megen viden, der kan hjælpe eleverne
- At der forskes i, hvorfor indvandrerlever synes, folkeskolen er svært
- At der forskes i effekt af spredning og modersmålsundervisning
- At flere lærerstuderende og lærere bliver undervist i dansk som andetsprog
- At kommuner, skoler og Ungdommens Uddannelsesvejledning i højere grad inddrager indvandrerforældrene, når de unge skal vælge uddannelse
- At der etableres partnerskaber mellem forskere, skoler og fritidsinstitutioner om at udvikle indsatsen for indvandrerbørn og -unge.

Opmærksomhedsfelt 4

Aktiv familiekultur er vigtig for børn og unges uddannelse

Fælles viden

Det er almindeligt kendt, at forældres uddannelsesniveau har betydning for, hvordan børn klarer sig i skole og uddannelse. Jo højere uddannelse forældrene har, jo større succes har børnene i skole og uddannelse. Men forskning viser, at aktiv familiekultur til en vis grad kan kompensere for lav forældreuddannelse. Ved familiekultur forstås, om familien fx diskuterer tv-programmer, spiser et hovedmåltid sammen, læser og laver fællesaktiviteter. Forskning kan imidlertid ikke sige, hvorvidt skolen kan kompensere med de

samme aktiviteter. For folkeskolens parter er det vanskeligt at træde ind i familiers privatsfære og give anvisninger for kultur. Det er derfor en etisk overvejelse, hvordan eller om resultaterne om aktiv familiekultur kan anvendes politisk og professionelt.

Forskning siger blandt andet om kulturel aktivitet i hjemmet

- Aktiv familiekultur kan til en vis grad kompensere for lav forældreuddannelse
- Jo højere uddannelse i familien desto oftere høj kulturel aktivitet
- Bedre læsefærdigheder er relateret både til forældreuddannelse og til kulturel aktivitet i familien
- Både forældreuddannelse og kulturel aktivitet i familien har betydning for, om de unge deltager i eller færdiggør en ungdomsuddannelse (gymnasiet dog undtaget)
- Aktiv familiekultur har lige stor indflydelse hos indvandrerfamilier som hos danske familier.

Opmærksomhed

Aktiv familiekultur er vigtig for børn og unges uddannelse. Forskning viser, at unge fra hjem, hvor begge forældre er ufaglærte, kan opnå samme læsefærdigheder og stort set samme uddannelsesresultater som unge fra hjem, hvor mindst én har en lang videregående uddannelse.

Parterne vil arbejde for

- At der forskes mere i hjemmets betydning for elevernes læring
- At sundhedsplejersker, dagtilbud, skoler og hjem bliver oplyst om, at kulturelle aktiviteter har særskilt betydning for børn og unges læsning og uddannelse
- At skole-hjemsamarbejdet sætter fokus på, at kulturel aktivitet har særskilt betydning for læsning og uddannelse
- At bakke op om initiativer, der informerer forældre om deres betydning for deres børns læring
- At understøtte en lokal dialog om, hvordan samarbejdet mellem skole og hjem i højere grad kan understøtte ressourcerne hos den enkelte familie.

Efterord

Skolens parter har i fællesskab ønsket at blive klogere på, hvordan forskning kan give positiv støtte til skolens almenundervisning. Flere elever skal forlade folkeskolen med tilstrækkelige kundskaber og motivation til at gennemføre en ungdomsuddannelse. Det har været en givende og spændende proces at møde forskere, som er dybt optaget af at finde svar på udfordringer-

ne. Parterne er blevet inspireret og har fået begrundet indsigt i, hvad skolen kan gøre for disse elever. Parterne har erkendt, at voksenansvar og læringslyst er helt grundlæggende for at nå regeringens mål om, at 95 % af en ungdomsårgang gennemfører en ungdomsuddannelse. Parterne har ligeledes erkendt, at værdien af fælles viden er et godt afsæt for et videre samarbejde om fx at formidle parternes proces og viden i et fælles debatoplæg eller ved en konference. Oplægget kan eventuelt anvendes i en lokal debat.

En stor tak til følgende forskere:

1. *Søren Østergaard, leder af CUR (Center for Ungdomsstudier og Religionspædagogik) om Perspektiver på et ungdoms- og skoleliv i en tid hvor meget er til forhandling*
2. *Torben Tranæs, forskningschef, Rockwoolfonden om Indvanderne og det danske uddannelsessystem*
3. *Mads Hermansen, professor, CBS & NHV om Positive relationer og læringslyst*
4. *Jan Mejding, seniorforsker, DPU om Læsning*
5. *Charlotte Højholt, cand. psyk., p.hd, RU om Sammenhæng mellem børns succes i skolen og deres fællesskaber samt de voksnes samarbejde herom*
6. *Beatrice Schindler Rangvid, Director of Research, MSc (economics), PhD, AKF om Hvad kan der gøres for fagligt svage elever i grundskolen?*
7. *Jill Mehlbye, Programleder, MPA, cand. psyk., AKF om Forløbsundersøgelse af tidligere specialklasseelever og om Det gode eksempel – de højtpræsterende skoler.*